

proslavlja njih slavna dela. Zadnji spev narodne junaške pesmi se je s tem dovršil in zaključil v večjem delu slovanskega juga.

Tesno spojena s hajduštvom je osveta. Martić imenuje svoje hajduke osvetnike, to je maščevalce. Beseda sama je grozovita. Evropski zapad ne more nam tega oprostiti. Pravi, kaki barbari so bili že nekdanj ti južni Slovani, ker so imeli krvno osveto! Nekdanj, zlasti v srednjem veku, mnogokaj ni bilo v redu in opravičeno, kar je bilo združeno z babjeverstvom. Ali krvna osveta je bila popolnoma opravičena, bila je samoobramba. Uvaževati je treba nekdanje razmere, v katerih so živeli južni Slovani. Vpoštevati je treba, da na vsem jugu pod polumesecem ni bilo za rajo ni pravde ni zakona. Nobeden narod ni toliko pretrpel, ni toliko krvi pretil za svojo vero in svobodo in za čast svoje obitelji kakor raja slovanska, katera se je morala boriti in maščevati, ako ni hotela poginiti. Turčinu ni bila nikdar sveta slovanska obitelj, odvajal je lepa dekleta v Štambul. Slovanski robovi so zgodovinska istina. Raja se ni mogla pritožiti nikjer, ali je potem čudo, da je brat prisegel maščevati svojo sestro, katero je onečastil Turek? Ali ni opravičeno, da je pobratim maščeval pobratima, ker ni bilo pravde, h kateri bi se mogla zatekati raja. Edina pravda pa je bila, da je raja sama kaznovala svojega tlačitelja. Dokler bode ljubezen brata do brata in sestre, ljubezen pobratima do pobratima sveta naprava v narodu, dotle mora biti osveta opravičena, ako ni drugega sodnika, kateri bi po zakonu kaznoval nepravdo. Slovan ni nikdar ubijal, ni moril, ni požigal brez vzroka, a maščevati se je moral. S ponosom sme torej Martić imenovati svoje hajduke osvetnike, ker ti le so se maščevali radi turške nepravde in nasilstva. Ko je bila pregnana turška nepravda iz dežele in je zavladal red in zakon, iztrgal je tudi Slovan osveto iz svojega srca.

Iz gozda so ptice odplule . . .

Iz gozda so ptice odplule
čez daljno morjé,
in bori in hrasti rumeni
za njimi ihté.

In meni so sanje odplule,
a jaz ne vem kam,
in tesno mi zdaj je pri srcu,
ko sem sam, tako sam . . .

A. Gradnik.

